

"Bir biçare vesveseli ve hassas ve dinsizlerle görüşen bir adam, meşhur dua-i Nebevî olan Cevşenü'l-Kebîr hakkında..." Burada vesveseli adama verilen cevabın üçüncü ve dördüncü maddelerini izah eder misiniz?

"Salisen: O dua, nasıl ki zât-ı Ahmediyeye baktığı vakit mübalâğadan münezze ve ayn-ı hakikat oluyor. Öyle de o duadaki yüzer esmâ-i hüsnânın hakikatlerine baktığı zaman, değil mübalâğa, belki onların nihayetsiz tecellîlerinden gelmesi mümkün ve gelebilen feyizlerin nihayetsizliğini göstermek için pek az bir kısmını Muhbir-i Sâdık (a.s.m.) haber vermiş ve teşvik için müphem ve mutlak bırakmış. Sonra, mürur-u zamanla, o kazıye-i mümkün ve mutlaka, bilfiil vâki ve külliye telâkki edilmiş."(1)

Bir insan rızka muhtaç bir şekilde aç kalsa onun açlığının giderilmesinde bir döner ile bir ayran kafi gelir. Bu insan açısından böyledir. Lakin insanı değil de **Rezzak** ismini nazara alsak, o zaman **Rezzak** sonsuza kadar o insanı ve onun gibilerini rızıklandırıp doyurur. Yani **Rezzak** ismi -haşa- bir döner ile bir ayrandan ibarettir denilmez. Rızık insan açısından bir döner ile bir ayran iken **Rezzak** ismi açısından nihayetsizdir.

Aynı şekilde [Cevşen](#) manevi bir rızık kaynağı ve potansiyeli ise isimlerin nihayetsizliği kadar geniş ve derindir. Ama avam birisi için Cevşen onun ihtiyacı ve feyzi kadardır. Cevşen'in potansiyeline dair bir hadisi işittiğimizde insanın dar ve eksik feyiz kabiliyetine göre değil isimlerin geniş ve sınırsız potansiyeline göre bakmamız gerekir. Yoksa o hadisi abartı telakki ederiz.

"... pek az bir kısmını Muhbir-i Sâdık (a.s.m.) haber vermiş ve teşvik için müphem ve mutlak bırakmış. Sonra, mürur-u zamanla, o kazıye-i mümkün ve mutlaka, bilfiil vâki ve külliye telâkki edilmiş..."

Bu paragrafın izahı: Bir market sahibi marketindeki ürünlerini satmak ve revaç vermek için promosyon olsun diye herhangi bir ürünün içine bir cumhuriyet altını koysa, ama hangi üründe olduğu bilinmiyor. O zaman marketteki bütün ürünler hakikatte değil ama ihtimal noktasında cumhuriyet altını gibi değerli hale gelir. Ama hakikati halde sadece birisi altın değerinde. Ürünün gizli olması ihtimal noktasından hepsini değerli kıyor ve hepsine karşı bir iştah ve revaç oluşuyor. Markete giren

müşteriler hararetle bu ürünü bulmaya çalışırlar, bu arada diğer ürünler de onun sayesinde satılmış olur. Hakikatte her ürüne altın demek yanlış olacağı gibi, ürünlerin ihtimal dahilinde altın gibi kıymetli olma manasını da inkar etmek doğru olmaz.

Enes bin Malik'den (ra) rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (asm) şöyle buyurmuştur:

"Kim sabah namazını cemaatle kılar, sonra güneş doğuncaya kadar oturarak Allah'ı zikreder, sonra iki rekat namaz (işrak namazı) kılırsa, ona makbul tam bir hac ve bir umre sevabı verilir." Enes (ra) der ki: **"Tam bir hac ve umre sevabı"** buyurdu. *Bu sözü üç defa tekrar etti.*"(2)

İşte Allah Resulü (asm) ibadetlere teşvik ve revaç vermek için ibadetlerin içine altın misali bazı promosyon sevaplar koyuyor; amaç ibadetlere teşvik ve revaçtır. Mesela **"Nafile namazlar içinde öyle bir namaz vardır ki kim bu namaza tesadüf ederse hac kadar sevap kazanır."** diyor. Hakikat noktasında o nafile namazlardan birisi hac kıymetindedir, lakin hangisi bilinmez. Böyle olunca o hac kıymetini bulmak için harıl harıl namaz kılmak gerekir. Ama kılınan bütün nafile namazlara hac kıymetinde demek doğru değildir. Hac sevabı sadece hususi ve gizli bir namazda vardır, hakikat noktasında diğerlerinde yoktur.

"Nafile olarak kılınan bütün iki rekat namazlar farz olan hac sevabı gibidir." denilirse, o zaman nafile ibadetler ile farz ibadetler arasındaki hiyerarşi bozulur ve farzlar incitilmiş ve değersiz bir hale sokulmuş olur. Halbuki hakikati halde bir milyon nafile bir sünnete bir milyon sünnete bir farza yetişemez. Ama sevaplara ve ibadetlere teşvik etmek için nafileler içine farz kıymetinde bir tane gizlenmiş ve bu bir tane de müphem olduğu için diğer nafileleri de potansiyel olarak kıymetli yapıyor, bu inceliğe market örneği ile işaret etmiştik. Üstad Hazretlerinin **"Yoksa muvazene-i ahkâmı bozar, farzlara ilişir."** ifadesi bu inceliğe işaret ediyor. Yani bütün nafileleri farz ile aynı kefeye koymak azim bir yanlışlık olur, denilmek isteniyor.

Ehemmiyetli şartlar her ibadet için konulan özel şartlardır. **Mesela,**

"Siz Kadir Gecesi'ni ramazanın son on günü içerisindeki tek rakamlı gecelerde arayınız."(3)

ifadesi buna örnek olarak verilebilir.

"Kim Allah'ın doksan dokuz ismini ezberlerse cennete gider."(4)

hadisine konulan şartlarda buna bir örnek teşkil eder. Yani o isimleri önce ezberler, sonra anlar sonra da o isimlerin gereğini hayatında gösterirse cennete gider demektir. Yoksa sadece ezberlemek kafi olsa idi herkes oturur yarım saat içinde ezberler, bir daha diğer ibadetleri yapmasına gerek kalmazdı. Bu ince ölçüleri ve bakış açılarını diğer teşviklere de tatbik edebiliriz. Cevşen'in içindeki müphem ve gizli sevaba da bu cihetten bakabiliriz.

"Rabian: Yirminci Lem'a-i İhlâsda, bir adama beş yüz senelik bir genişlikte bir Cennet verilmesine dair olan bir haşiye var. Ona da bak, gör ki, o koca Cennetin verilmesi, bilmediğimiz tarzda bir mâlikiyet değil, belki insan nasıl hususî hanesine çok cihetlerle mâliktir, sahiptir; öyle de zemin yüzündeki şeylere çok duygularıyla bir nevi mâliktir, tasarruf ve istifade edebilir. Hem, koca dünyayı, benim hanemdir, bana vermiş ve güneş lâmbamdır diyebilir."(5)

Cevşen koca bir dua cennetidir, insanda kapasitesi kadar bu dua cennetinden istifade eder ve hatta ona sahip olur denilmek isteniyor. Peygamberimiz (asm) gibi, bu dua cennetinin her köşesine hakim ve vakıf olan insanlar olduğu gibi, cüzi bir istifade ile iktifa eden de vardır. Bu yüzden hadislerdeki akli hayrette bırakan sevaplar avam insanlara değil havas tabakasına aittir. Havasın üstün makamı avamın şaşkın aklına hayret sancısı veriyor denilebilir.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Emirdağ Lahikası-I, 106. Mektup.](#)
- (2) bk. *el-Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb (Terc), 1, 434, Hadis no: 1.*
- (3) bk. *Buhârî, Leyletü'l-Kadir, 3; Müslim, Sıyam, 216.*
- (4) bk. *Sünen-i Tirmizî, Deavât 83, hadis no: 3507.*
- (5) bk. [Emirdağ Lahikası-I, 106. Mektup.](#)